

УДК 594.3

СУЧАСНИЙ СТАН ПОПУЛЯЦІЇ *THEODOXUS FLUVIATILIS* (MOLLUSCA, GASTROPODA) РІЧОК ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я

О. В. Дегтяренко

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Київ, Україна, oomit@mail.ru

CURRENT STATE OF THE *THEODOXUS FLUVIATILIS* (MOLLUSCA, GASTROPODA) POPULATION IN THE RIVERS OF NORTH AZOV SEA REGION

O. V. Degtyarenko

Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, Ukraine, oomit@mail.ru

Neritidae (Rafinesque, 1815) – багата видами родина, до складу якої входять мешканці прісних і солонуватих вод, а також деякі амфібіотичні форми. У світовій фауні представлена більше ніж 10 родами, з яких у континентальних водоймах Європи існують представники одного роду – *Theodoxus* (Monfort, 1810). В Україні на сьогодні мешкають 5 видів цього роду (Анистатренко В. В., Анистратенко О. Ю., 2001). У річках Північного Приазов'я зареєстрований один вид – *Th. fluviatilis* L., 1758. Цей вид представлений у водоймах Західної Європи, басейнах Балтійського та Чорного морів, широко розповсюджений у таких річках, як Дніпро, Дністер, Південний Буг, Дунай та їх притоках.

Річки Північного Приазов'я характеризуються специфічними гідрологічним і гідрохімічним режимами. Їх суть полягає в значній динаміці рівня води, інтенсивності випаровування та різких коливаннях солоності води, *pH* середовища. *Th. fluviatilis*, як прісноводний вид, може витримувати коливання солоності до 5–7 ‰ – а саме така солоність спостерігається влітку у приазовських річках. Останнє свідчить про те, що даний вид у водоймах регіону знаходиться на межі витривалості. Такі умови спричиняють інтенсивні коливання чисельності цього виду та мозаїчний характер його розповсюдження.

Збір матеріалу проводили на території Північного Приазов'я навесні, влітку та восени протягом 2001–2008 рр. За вказаний період проведено 15 експедицій по таких річках: Молочна, Обіточна, Берда, Великий та Малий Утлюк, Ташенак, Корсак, Лозоватка. Відбір матеріалу проводили з допомогою пружинного дночерпака, площею захвату 0,05 м². Для якісного аналізу молюсків також збирали вручну, змиваючи їх із водоростей і затоплених предметів. Проби фіксували 75 % розчином спирту, подальшу їх обробку проводили в лабораторії за загальноприйнятими гідробіологічними методиками (Жадин, 1956). Загалом зібрано 438 проб. При встановленні видової приналежності молюсків використано вітчизняні визначники (Анистатренко В. В., Анистратенко О. Ю., 2001).

Вивченням малакофауни даного регіону займалась досить незначна кількість авторів. У 1950-х роках тут проводили свої дослідження співробітники Дніпропетровського (зокрема, І. П. Лубянов (1954, 1961)) та Харківського державних університетів (О. І. Коновалова (1956) та Н. В. Дубовський (1956)). Протягом 1971–1973 років річки регіону вивчали під час комплексних гідробіологічних експедицій співробітники Інституту гідробіології НАН України, за результатами чого вийшла робота В. В. Поліщука (1980). На сучасному етапі вивченню донної фауни присвячена робота О. О. Дирипаско, В. О. Гетьманенко (1998), які досліджували гирлову ділянку річки Обіточна у 1997 році, та молюсків вони не зафіксували. Характер розповсюдження *Th. fluviatilis* у річках Північного Приазов'я за роками досліджень представлений в таблиці.

Таблиця. Місця реєстрації *Theodoxus fluviatilis* у річках Північного Приазов'я за роками

Ріки	Лубянов (1954, 1960)	Коновалова (1956)	Полищук (1980)	Гетьманенко, Дирипаско (1998)	Наші дані (2001– 2008)
Молочна	+	+	+	*	+
Обіточна	–	*	+	–	–
Берда	–	*	–	*	+
Корсак	–	*	*	*	–
Лозоватка	–	*	–	*	–
Малий Утлюк	–	*	–	*	–
Великий Утлюк	–	*	–	*	–
Ташенак	–	*	*	*	–

Примітки: + – *Th. fluviatilis* зареєстрований автором; – – *Th. fluviatilis* не зареєстрований; * – дослідження на цій річці автором не проводились.

Наведені матеріали свідчать про те, що в умовах Північного Приазов'я *Th. fluviatilis* знаходиться у пригніченому стані, який викликаний кліматичними (висока температура повітря, інтенсивне випаровування та підвешення солоності) та антропогенними (“задамованість”, інтенсивний випас худоби в басейні річок, забруднення побутовими та промисловими відходами) факторами.

